

O ZBIRANJU IN RAZSTAVLJANJU PREDMETOV OBLAČILNE DEDIŠČINE

IDA INTIHAR

Sem upokojena učiteljica gospodinjstva in geografije. Dolga leta sem bila vodja folklorne skupine na osnovni šoli in ustanoviteljica odrasle folklorne skupine v Horjulu, ki sem jo tudi nekaj let vodila. V okviru interesnih dejavnosti sem vodila turistični podmladek, s katerim smo izvedli nekaj uspešnih projektov. Najbolj odmeven med njimi je bil projekt Kulturna dediščina Horjula, s katerim smo se prek sistema selekcije uvrstili na državno raven. V okviru tega projekta smo zbirali tudi oblačila, rute, predpasnike iz Horjula in okolice ter spodnje perilo. Precej teh predmetov sem zbrala že prej – od stare mame, sorodnikov, znancev in prijateljev.

Že kot otrok sem bila povezana z izdelovanjem oblačil, saj je bila teta šivilja, sama pa sem jo pri delu zelo rada opazovala. Šivala je tudi kombineže, osebno perilo in različna oblačila. Rada sem ji pomagala robiti, šivati in parati, saj je bila tedaj splošna praksa, da so ljudje iz starih oblačil znali narediti nove. Ob tem mi je pripovedovala različne zgodbe.

Mislím, da se je moja zbirateljska strast pričela že takrat. Ko sem se upokojila, sem vse to nadaljevala v okviru turističnega društva, katerega predsednica sem bila in sem še. Na Sv. Urhu, kjer je srednjeveški protiturški tabor, smo s pomočjo občine Horjul uredili star skedenj, kjer je v treh nadstropjih nastala stalna etnografska razstava. V enem od nadstropij sem razstavila oblačila in stare fotografije, vendar se je pokazalo, da prostor zaradi vremenskih in drugih zunanjih vplivov za razstavljanje oblačil nikakor ni primeren niti varen. Veliko oblačil je bilo tedaj uničenih ali vsaj močno poškodovanih, in sicer zaradi vlage, insektov in glodavcev. Drugega prostora, kjer bi bila zbrana oblačila lahko razstavljena, v občini niso našli. Nekaj časa so na lesenih lutkah krasila horjulski dom za ostarele, potem pa ni kazalo drugega, kot da sem zbrana oblačila oziroma tisto, kar je od njih sploh še ostalo, pospravila.

Ves ta čas so mi ljudje še naprej darovali razna oblačila, med njimi pokrivala in predpasnike, saj so vedeli, da me s temi predmeti najbolj razveselijo. Sama sem podatke o njihovih lastnikih skrbno hranila, saj sem se vedno zavedala, da ima predmet za vse, ki jih zanima oblačilna kultura, precej večjo vrednost, če je znan njegov kontekst uporabe.

Pred štirimi leti sem se vključila v Slovensko etnološko društvo, v okviru katerega sem se udeležila vseh petih etnoloških delavnic. Tu sem spoznala veliko zanimivih ljudi, ki razmišljajo podobno kot jaz, imajo različne zbirke, s čimer tudi oni ohranjajo kulturno dediščino. Dobila sem nove ideje in se marsičesa naučila.

Na podlagi teh izkušenj sem na Dolenjskem, kjer imam staro hiško in skedenj, pred dvema letoma ustanovila Etnološko društvo

Ida Intihar. (Foto: Bojan Knific, 13. 9. 2010.)

Terica. V okviru tega društva smo izvedli že kar nekaj uspešnih projektov, ki jih je sofinancirala Občina Krško. Prvi projekt, ki je nosil naslov *Lan od zibelke do groba*, je bil izveden še v okviru Inštituta za svobodo oblačenja Brestanica. Pri njem je sodelovalo veliko število ljudi. Lan smo sami posadili, spremljali rast, ga populili, posušili, osmukali, uležali in ga nato še strli. To so opravile hudomušne terice, oblečene, kolikor je bilo mogoče po starem. Po predstavi teric smo prikazali še orodje in pripomočke za predelavo lanu na razstavi v skednju. Tu je predica v živo predla prejo iz prediva. Tudi oblečena je bila v stara kmečka oblačila. Tako smo prikazali vse postopke do predelave lanu v platno. Razstava je bila predvsem zanimiva za učence Osnovne šole Raka in osnovne šole z Bučke. Iz Rake si je razstavo ogledalo več skupin. Najbolj zanimivo se jim je zdelo trenje lanu. Naslednje leto smo izvedli nadaljevanje. Platno se je rabilo predvsem za hišno in osebno perilo pa tudi za poletne moške hlače in ženska oblačila. Na Jeleniku pred skednjem se je zvrstilo 24 manekenov, oblečenih v kmečka delovna, praznja poletna in zimska oblačila. Tudi v spodnjem perilu in otroci v vsakdanji obleki so ob paši ovac in pastirskih igrak prikazali otroško podobo. Vmes so igrale citre in komentirala so se oblačila iz druge polovice 19. in začetka 20. stoletja. Najbolj zanimiva so bila dekleta v spodnjem perilu, kmečka ženica s culo pa fantje vasovalci itd.

Naslednje leto (2010) smo vsa ta oblačila prikazali najprej na razstavi v gradu Raka, ki je bila odprta deset dni. Za oblačila je bil prostor preveč vlažen. Tu pa so razstavo opazili ljudje iz Grada Sevnica in me povabili, da oblačila razstavim v gradu, in sicer v drugi polovici avgusta 2010. Odprtje razstave in razstava sama sta bila izjemno odmevna in uspešna. Na odprtju je sodeloval Pavel Ravnohrib, kostumiran v Franceta Prešerna, prebrana pa je bila tudi pridiga loškega župnika iz 19. stoletja o tem, da ljudje po nepotrebnem posnemajo oblačenje mestnega prebivalstva. Sama sem na kratko predstavila razstavljena oblačila, nekaj članov Etnološkega društva Terica pa je bilo oblečenih v kmečka oblačila.

Del predpasnika iz zbirke Ide Intihar.
(Foto: Bojan Knific, 13. 9. 2010.)

Danes so oblačila na lesenih lutkah, spodnje perilo pa v vrečkah. Vse zbrano mi zavzame veliko prostora, hkrati pa se mi zdi škoda, da oblačila niso stalno postavljena na ogled ljudem, ki jih zanima oblačilna dediščina. V letu 2010 sem se prijavila na razpis Ministrstva za kulturo za financiranje kulturnega projekta z naslovom *Razstava hišnega in spodnjega perila ter ljudskih oblačil iz 19. in 20. stoletja*, vendar sofinanciranje izvedbe projekta ni bilo odobreno zaradi – kot so navedli – premajhne strokovnosti in prepoznavnosti.

Že od nekdaj je bila kultura slabo plačana. V teh kriznih časih pa to še posebej velja.

Na svojo zbirko sem ponosna. Posebno na najstarejšo svileno mestno obleko – darilo svakinje –, ki se mi je pri zadnjem prevozu in prenosu strgala in je nikakor ne smem več prenašati. Zelo ljuba sta mi avba in peča – darilo moje tašče in last stare Pratkarjeve gospe iz Polhovega Gradca. Pa krilo in svilene rute moje stare mame, kombineže tete Karlince, pa Dojčeve spalne srajce in seveda ženske spodnje hlače – preklane, ki imajo nešteto imen (na Dolenjskem jim rečejo *kalanke*).

Oblačilom in perilu sem le malo podaljšala dobo. Žal mi je, da se jih ne da ohraniti za dalj časa in da bodo enkrat, če za to plat varovanja kulturne dediščine ne bo ustrežnejšega posluha, končala na odpadu. Dokler pa so še ohranjena, bi bilo dobro, da bi jih videlo čim več ljudi. Zato bom hvaležna, če bi kdor koli oblačila želel videti oziroma jih razstaviti.

Nadrobnost s kočemajke iz zbirke Ide Intihar.
(Foto: Bojan Knific, 13. 9. 2010.)